

ԱՄՓՈՓԱԹԵՐԹ

ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՀԱՅՏԻ/ԾՐԱԳՐԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ԿՈՂՄԻՑ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎԱԾ ԴԻՏՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԵՎ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ

Պետական մարմնի անվանումը՝ ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ

Ամփոփաթերթի կազմման ամսաթիվը՝ 10.04.2025թ

#	Դիտողության/ առաջարկի բովանդակությունը	Առնչվող ոլորտը, ծրագիրը, միջոցառումը	Դիտողության/ առաջարկի հեղինակը	Դիտողության/ առաջարկի ներկայացման ամսաթիվը	Պետական մարմնի դիրքորոշումը/ արձագանքը դիտողության/ առաջարկի վերաբերյալ	Դիրքորոշման ներկայացման ամսաթիվը
1	2	3	4	5	6	7
1	Ըստ ՀՀ 2026-2028 թվականների պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրերի և ՀՀ 2026 թվականի պետական բյուջեի նախագծերի լրացման մեթոդական ուղեցույցի (այսուհետ՝ Մեթոդական ուղեցույց) բյուջետային հայտերի ռազմավարական մասում պետք է ներկայացվեն այն ռազմավարական	1060	Տնտեսական իրավունքի կենտրոն» ՀԿ	21.03.2025	Հարկ է նկատել, որ բյուջետային ֆինանսավորման հայտն անդրադարձ է կատարում ՄԱԿ-ի կայուն զարգացման նպատակներին, որոնք բովանդակային առումով ներառվում են Մարդու իրավունքների պաշտպանի ինստիտուտի	10.04.2025

փաստաթղթերը, որոնցով նախատեսված նպատակների և/կամ ստանձնած հանձնառությունների կատարմանը պետք է ուղղված լինեն ԲԳԿ-ի գործողությունները: ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի գրասենյակի հայտի (այսուհետ՝ ՄԻՊ) ռազմավարական մասում չեն ներկայացվել հետևյալ ռազմավարական ծրագրերից և ՀՀ միջազգային հանձնառություններից բխող նպատակներ, ծրագրեր, ծառայություններ, վերջնական արդյունքի և ոչ ֆինանսական կատարողական ցուցանիշներ. 1. ՄԱԿ կողմից ընդունված «Ձևափոխելով մեր աշխարհը՝ Կայուն զարգացման 2030 օրակարգ» փաստաթղթի ՀԿԿ վերաբերելի նպատակների մասով (3-րդ նպատակ՝ առողջապահություն, 17-րդ նպատակ՝ համագործակցություն ԲՀԿ-ների, ՁԼՄ-ներ հետ), 2. 2013թ. հոկտեմբերի 21-22 ն Հարավային, Արևելյան և Հարավարևելյան Ասիայի հակակոռուպցիոն պետական				գործունեության շրջանակներում՝ հիմք ընդունելով վերջինիս լայն մանդատը, ինչպես նաև կոնվենցիոն կարգավիճակները: Միևնույն ժամանակ, հայտը լրամշակվել է. ԿՁՆ 4-րդ, 5-րդ, 6-րդ, 8-րդ նպատակների ոչ սպառիչ թվարկումը լրացվել է նաև 3-րդ, 16-րդ և 17-րդ նպատակներով: Ինչ վերաբերում է Կառավարության հաստատած ռազմավարություններին ու դրանցից բխող գործողությունների ծրագրերին, հարկ է նկատել, որ ՄԻՊ աշխատակազմը հանդես է գալիս որպես համակատարող մարմին՝ համաձայնությամբ, իսկ Աշխատակազմին ֆինանսական միջոցների հատկացումը պայմանավորված է ոչ թե ՄԻՊ աշխատակազմի՝ իբրև համակատարող մարմնի	
---	--	--	--	--	--

մարմինների և պլանավորման ազգային մարմինների բարձրաստիճան ներկայացուցիչները, ինչպես նաև ամբողջ աշխարհից հավաքված հակակոռուպցիոն ոլորտի փորձագետների կողմից ընդունված «Կուլա Լուսուրի հայտարարության» ՄԻՊ վերաբերելի ամսով, 3. 2017 թ. Նոյեմբերի 24-ն կնքված ԵՄ-Հայաստան համապարփակ եւ ընդլայնված գործընկերության համաձայնագրում (այսուհետ՝ ՀԸԳՀ) ՄԻՊ վերաբերելի հանձնառությունների մասով (համագործակցություն ՔՀԿ-ների, ՁԼՄ-ներ հետ), 4. ՀՀ իրավական և դատական բարեփոխումների 2022-2026 թվականների ռազմավարությունից բխող գործողությունների ծրագրերի՝ ՄԻՊ վերաբերելի մասի, 5. «Հայաստանի Հանրապետության 2023-2026 թվականների հակակոռուպցիոն ռազմավարության» (այսուհետ՝ Ռազմավարություն) ՄԻՊ վերաբերելի մասի մեջ (միջոլորտային համագործակցություն),				մասնակցությամբ, այլ ՄԻՊ հաստատությանը վերապահված գործառույթների ամբողջ ծավալի պատշաճ իրացման ֆինանսական երաշխիքների ապահովման պահանջով:	
--	--	--	--	--	--

6. «Հայաստանի Հանրապետության հակակոռուպցիոն ռազմավարությունից բխող 2023-2026 թվականների գործողությունների ծրագրի» (այսուհետ՝ Գործողությունների ծրագիր) ՄԻՊ վերաբերելի մասի մեջ (միջոլորտային համագործակցություն), 7. «Հայաստանի Հանրապետության հակակոռուպցիոն ռազմավարությունից բխող 2023-2026 թվականների գործողությունների ծրագրի ֆինանսական գնահատականի» (այսուհետ՝ Ֆինանսական գնահատական) ՄԻՊ վերաբերելի մասի մեջ, 8. «Հայաստանի Հանրապետության 2025-2027 թվականների պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրի» (այսուհետ՝ ՄԺԾԾ) ՄԻՊ վերաբերելի մասի մեջ:					
--	--	--	--	--	--

ԱՌԱՋԱՐԿ / ԴԻՏՈՂՈՒԹՅՈՒՆ

ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՀԱՅՏԻ/ ԾՐԱԳՐԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

Կազմակերպության անվանումը՝	«Տնտեսական իրավունքի կենտրոն» ՀԿ
Հասցեն՝	ՀՀ, Երևան, 0004, Ա.Բաբաջանյան փողոց, 932, բն.11
Էլեկտրոնային փոստը՝	movarist@yahoo.com
Հեռախոսահամարը՝	+37495725360, +37410725360
Պետական մարմնի անվանումը՝	ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի գրասենյակ
Ներկայացման ամսաթիվը՝	21 մարտի 2025թ.

1. Շահառուների որ խմբի շահերն է ներկայացնում դիտողության/առաջարկի հեղինակ կազմակերպությունը՝
ՀՀ բոլոր ֆիզիկական ու իրավաբանական անձանց
2. Ներկայացվածը հանդիսանում է արդյոք այլ ՔՀԿ-ների կամ կազմակերպությունների հետ համատեղ մշակված դիտողություն/առաջարկ: Եթե այո, ապա նշել այն կազմակերպությունները, որոնք մասնակցել են դրա մշակմանը:
Ոչ
3. Դիտողության/առաջարկի վերաբերյալ իրականացվել են արդյոք խորհրդակցություններ հիմնական շահառուների հետ՝
Այո
4. Կազմակերպությունը ենթադրում է արդյոք իր մասնակցությունը առաջարկվող ծրագրի/միջոցառման ֆինանսավորման, իրականացման կամ մոնիտորինգի գործընթացներում: Եթե այո, ապա նշել ենթադրվող մասնակցության ձևը <u>(լրացվում է միայն նոր նախաձեռնություն հանդիսացող առաջարկի դեպքում):</u>

Մասնակցություն մոնիթորինգի գործընթացներում

5. Նշել այն ոլորտը, բյուջետային ծրագիրը և միջոցառումը, որին առնչվում է դիտողությունը/առաջարկությունը *(նոր նախաձեռնություն հանդիսացող առաջարկի դեպքում ծրագրի կամ միջոցառման դասիչները կարող են չլրացվել)*

Ոլորտը՝
Ծրագրի դասիչը և անվանումը՝

Արդարադատություն

1060 Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության ապահովում

Միջոցառման դասիչը և անվանումը՝

11001 Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության ծառայությունների տրամադրում

6. Նշել ներկայացված դիտողության/ առաջարկի բնույթը՝

Դիտողություն ☒

Առաջարկություն ☐

Նոր նախաձեռնություն ☐

7. Նշել, թե ինչ հարցերի է անդրադառնում ներկայացված դիտողությունը/ առաջարկությունը *(կարելի է միաժամանակ նշել մի քանի տարբերակներ)*

Նպատակներ	☒	Ծառայության որակ	☐
Գերակայություններ	☒	Ծառայության մատչելիություն	☐
Շահառուների շրջանակ	☐	Ֆինանսական հաշվարկներ	☐
Սպառվող ռեսուրսներ	☐	Արդյունքային ցուցանիշներ	☐
Իրականացման եղանակներ	☐	Վերջնական արդյունքներ	☐
Նոր ծառայություններ	☐	Նոր տրանսֆորտներ	☐
Նոր կապիտալ ներդրումներ	☐	Արդյունավետություն	☐

Այլ՝ Ռազմավարության մաս

8. Ներկայացնել դիտողության/ առաջարկի բովանդակությունը (100 բառի շրջանակներում)՝

Ըստ ՀՀ 2026-2028 թվականների պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրերի և ՀՀ 2026 թվականի պետական բյուջեի նախագծերի լրացման մեթոդական ուղեցույցի (այսուհետ՝ Մեթոդական ուղեցույց) բյուջետային հայտերի ռազմավարական մասում պետք է ներկայացվեն այն ռազմավարական փաստաթղթերը, որոնցով նախատեսված նպատակների և/կամ ստանձնած հանձնառությունների կատարմանը պետք է ուղղված լինեն ԲԳԿ-ի գործողությունները:

ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի գրասենյակի հայտի (այսուհետ՝ ՄԻՊ) ռազմավարական մասում չեն ներկայացվել հետևյալ ռազմավարական ծրագրերից և ՀՀ միջազգային հանձնառություններից բխող նպատակներ, ծրագրեր, ծառայություններ, վերջնական արդյունքի և ոչ ֆինանսական կատարողական ցուցանիշներ.

9. ՄԱԿ կողմից ընդունված «Ձևափոխելով մեր աշխարհը՝ Կայուն զարգացման 2030 օրակարգ» փաստաթղթի ՀԿԿ վերաբերելի նպատակների մասով (3-րդ նպատակ՝ առողջապահություն, 17-րդ նպատակ՝ համագործակցություն ՔՀԿ-ների, ՉԼՄ-ներ հետ),

10. 2013թ. հոկտեմբերի 21-22 ն Հարավային, Արևելյան և Հարավարևելյան Ասիայի հակակոռուպցիոն պետական մարմինների և պլանավորման ազգային մարմինների բարձրաստիճան ներկայացուցիչները, ինչպես նաև ամբողջ աշխարհից հավաքված

հակակոռուպցիոն ոլորտի փորձագետների կողմից ընդունված «Կուալա Լումպուրի հայտարարության» ՄԻՊ վերաբերելի ամսով,

11. [2017 թ. Նոյեմբերի 24-ն կնքված ԵՄ-Հայաստան համապարփակ եւ ընդլայնված գործընկերության համաձայնագրում](#) (այսուհետ՝ ՀԸԳՀ) ՄԻՊ վերաբերելի հանձնառությունների մասով (համագործակցություն ՔՀԿ-ների, ՋԼՄ-ներ հետ),
12. ՀՀ իրավական և դատական բարեփոխումների 2022-2026 թվականների ռազմավարությունից բխող գործողությունների ծրագրերի՝ ՄԻՊ վերաբերելի մասի,
13. «Հայաստանի Հանրապետության 2023-2026 թվականների հակակոռուպցիոն ռազմավարության» (այսուհետ՝ Ռազմավարություն) ՄԻՊ վերաբերելի մասի մեջ (միջոլորտային համագործակցություն),
14. «Հայաստանի Հանրապետության հակակոռուպցիոն ռազմավարությունից բխող 2023-2026 թվականների գործողությունների ծրագրի» (այսուհետ՝ Գործողությունների ծրագիր) ՄԻՊ վերաբերելի մասի մեջ (միջոլորտային համագործակցություն),
15. «Հայաստանի Հանրապետության հակակոռուպցիոն ռազմավարությունից բխող 2023-2026 թվականների գործողությունների ծրագրի ֆինանսական գնահատականի» (այսուհետ՝ Ֆինանսական գնահատական) ՄԻՊ վերաբերելի մասի մեջ,
16. «Հայաստանի Հանրապետության 2025-2027 թվականների պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրի» (այսուհետ՝ ՄԺԾԾ) ՄԻՊ վերաբերելի մասի մեջ:

9. Ինչ օգուտներ են ակնկալվում առաջարկի իրականացման արդյունքում: Ինչպես է առաջարկի իրականացումն ազդելու թիրախային շահառուների, այդ թվում՝ մատուցվող ծառայությունների որակի վրա՝

1. Ավելի կհստակեցվեն բյուջետային միջոցներ ծախսման ուղղությունները,
2. Բյուջետային ծրագրերով կսահմանվեն վերոնշյալ ռազմավարական ծրագրերով սահմանված նպատակներին ու հանձնառությունների կատարմանն ուղղված քաղաքականության միջոցառումներ,
3. Կսահմանվեն վերոնշյալ ռազմավարական ծրագրերով սահմանված նպատակներին ու հանձնառությունների կատարմանն ուղղված քաղաքականության միջոցառումների կատարման հստակ և չափելի վերջնական արդյունքի ցուցանիշներ,
4. Կսահմանվեն վերոնշյալ ռազմավարական ծրագրերով սահմանված նպատակների ու հանձնառությունների կատարմանն ուղղված քաղաքականության միջոցառումներով նախատեսված հստակ և չափելի ոչ ֆինանսական ցուցանիշներ,
5. Կապահովվի ՀՀ սահմանադրությամբ նախատեսված բազմաթիվ իրավունքների իրացումը,

6. Կսահմանվեն օրենսդրական և վարչական կոռուպցիայի կանխարգելման և հակազդման հստակ ծրագրեր:

10. Ինչ ժամանակահատվածում է նախատեսվում իրականացնել առաջարկը՝

Կատարել ՀՀ 2026-2028 թվականների պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրի և ՀՀ 2026 թվականի պետական բյուջեի ՄԻՊ հայտի նախագծի լրամշակում

11. Ընդհանուր գնահատականներով ինչ ռեսուրսներ (սարքավորումներ, աշխատաժամանակ, ֆինանսական միջոցներ և այլն) կպահանջվեն առաջարկի իրականացման համար՝

Ոչ մի ռեսուրս պետք չէ

#	Նկարագրություն	Գումար (ՀՀ դրամ)
1	Լրամշակել հայտերը սահմանված ժամկետներում և ներկայացնել ՀՀ ֆինանսների նախարարություն	0
2	Հնարավորության դեպքում նշված ռազմավարական փաստաթղթերով սահմանված նպատակներին համահունչ վերաձևակերպել ծրագրի վերջնական արդյունքի նկարագիրը	0
...		
Ընդամենը՝		0

12. Առաջարկը ենթադրում է արդյոք պետական բյուջեից բացի ֆինանսավորման այլ աղբյուրների ներգրավում: Եթե այո, ապա ներկայացնել առաջարկի համաֆինանսավորման աղբյուրները, ուղղությունները և նախնական ֆինանսական գնահատականները:

ՈՉ

ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ

2026-2028

ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ՄԻՋՆԱԺԱՄԿԵՏ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԻ

ԵՎ 2026

ԹՎԱԿԱՆԻ ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՄԱՆ ՀԱՅՏ

1. ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ ԵՎ ԹԻՐԱԽՆԵՐԸ ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ

ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմի գործունեությունը դրսևորվում է երկու հիմնական ուղղություններով՝

1) բողոքի և սեփական նախաձեռնությամբ հարցի քննարկման ընթացակարգերով դիմում-բողոքների քննարկում, այսինքն՝ մարդու իրավունքների և ազատությունների պաշտպանության խնդիրների ուսումնասիրություն անհատական մակարդակում.

2) մարդու իրավունքների և ազատությունների պաշտպանության համակարգային խնդիրների վերհանում ու դրանց լուծման համար անհրաժեշտ ուղիների նախանշում, ինչը նաև կանխարգելիչ նպատակ է հետապնդում՝ բացառելու ապագայում իրավունքների խախտման նմանատիպ դեպքերը:

Անհատական դեպքերի վերաբերյալ քննարկումներն իրականացվում են «Մարդու իրավունքների պաշտպանի մասին» սահմանադրական օրենքով նախատեսված երկու ուղղությամբ՝ բողոքի և սեփական նախաձեռնությամբ հարցի քննարկման ընթացակարգերով:

Պաշտպանի աշխատակազմի գործունեության երկրորդ հիմնարար ուղղությունը համակարգային խնդիրների վերհանումն ու դրանց լուծման համար անհրաժեշտ ուղիների նախանշումն է: Հարկ է ընդգծել, որ անհատական դիմումներից բացի, համակարգային խնդիրների վերհանման աղբյուր են նաև Պաշտպանի կոնվենցիոն մանդատների շրջանակում մշտադիտարկման արդյունքները: Ոլորտային մշտադիտարկումների շնորհիվ պարբերաբար արձանագրվում են օրենսդրական կամ այլ ինստիտուցիոնալ մոտեցում ենթադրող համակարգային խնդիրներ:

Անհատական դիմումների քննարկման, մշտադիտարկումների և Պաշտպանին օրենքով վերապահված այլ գործառույթների իրականացման արդյունքներով վեր հանված խնդիրների հասցեագրումը հաճախ առաջ է բերում ինստիտուցիոնալ մոտեցում ցուցաբերելու անհրաժեշտություն: Այդ առումով, Պաշտպանի գործառույթները կարելի է դասակարգել հետևյալ հիմնական ուղղությունների՝

1. օրենքների և ենթաօրենսդրական ակտերի նախագծերի մշակում.

2. օրենքների, Ազգային ժողովի որոշումների, Հանրապետության նախագահի հրամանագրերի և կարգադրությունների, Կառավարության և վարչապետի որոշումների, ենթաօրենսդրական նորմատիվ իրավական ակտերի Սահմանադրության 2-րդ գլխի (Մարդու և քաղաքացու հիմնական իրավունքները և ազատությունները) դրույթներին համապատասխանության հարցերով Սահմանադրական դատարան դիմումի հասցեագրում.

3. մինչև մարդու իրավունքներին և ազատություններին վերաբերող նորմատիվ իրավական ակտերի նախագծերի ընդունումը դրանց վերաբերյալ իրավասու մարմին գրավոր կարծիքների տրամադրում:

4. Սահմանադրական դատարանում քննվող՝ Սահմանադրության 2-րդ գլխի (Մարդու և քաղաքացու հիմնական իրավունքները և ազատությունները) դրույթներին հակասությանը վերաբերող դիմումների վերաբերյալ հատուկ դիրքորոշումների (*amicus brief*) ներկայացում:

5. ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգրքով նախատեսված դեպքերում նորմատիվ իրավական ակտերի իրավաչափությունը վիճարկելու վերաբերյալ գործերով վարչական դատարան դիմումների ներկայացում:

Այս հիմնական ուղղություններով աշխատանքն իրականացվում է Պաշտպանի՝ նորմատիվ իրավական ակտերի կատարելագործմանը նպաստելու սահմանադրական գործառույթի շրջանակում: Սա թույլ է տալիս ոչ միայն նպաստել ներպետական օրենսդրության զարգացմանը, այլև ձեռնարկել անհատական դիմում-բողոքներից, մշտադիտարկումներից և այլ աղբյուրներից վեր հանված խնդիրների լուծմանն ուղղված քայլեր:

Վերոգրյալից բացի, հարկ է նշել, որ «Մարդու իրավունքների պաշտպանի մասին» սահմանադրական օրենքով Պաշտպանին վերապահված են նաև կոնվենցիոն կարգավիճակներ: Այսպես.

1. Պաշտպանին է վերապահված «Խոշտանգումների և այլ դաժան, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի դեմ» ՄԱԿ-ի՝ 1984 թվականի կոնվենցիայի 2002 թվականի դեկտեմբերի 18-ին ընդունած կամընտիր արձանագրությամբ սահմանված կանխարգելման ազգային մեխանիզմի կարգավիճակը,

2. Պաշտպանն իրականացնում է նաև «Երեխայի իրավունքների մասին» ՄԱԿ-ի՝ 1989 թվականի նոյեմբերի 20-ին ընդունված կոնվենցիայի դրույթների կիրառության մշտադիտարկում, ինչպես նաև երեխաների իրավունքների խախտումների կանխարգելում և պաշտպանություն,

3. Պաշտպանն իրականացնում է «Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների մասին» ՄԱԿ-ի՝ 2006 թվականի դեկտեմբերի 13-ին ընդունված կոնվենցիայի դրույթների կիրառության մշտադիտարկում, ինչպես նաև հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների խախտումների կանխարգելում և պաշտպանություն:

Նշված կոնվենցիոն կարգավիճակներից բխող գործունեությունը ենթադրում է նաև մշտադիտարկումների իրականացում, որոնց արդյունքում արձանագրվում են նաև օրենսդրական կամ այլ ինստիտուցիոնալ մոտեցում ենթադրող համակարգային խնդիրներ:

Նշվածից զատ, «Մարդու իրավունքների պաշտպանի մասին» սահմանադրական օրենքում 2022 թվականին կատարված լրացումների արդյունքում Պաշտպանի կողմից քննարկվող հարցերի շրջանակն ընդլայնվել է՝ դրանում ներառելով կազմակերպությունների կողմից ազդարարների և նրանց հետ փոխկապակցված անձանց իրավունքների և ազատությունների խախտման վերաբերյալ հարցերը:

Պաշտպանի աշխատակազմի գործունեության կարևոր ուղղություններից են նաև՝

1) Պաշտպանի տարեկան հաղորդման և Պաշտպանի՝ որպես կանխարգելման ազգային մեխանիզմի գործունեության վերաբերյալ տարեկան զեկույցների, ինչպես նաև հրապարակային զեկույցների նախագծերի մշակումը.

2) անձանց իրենց իրավունքների և ազատությունների, ինչպես նաև դրանց արդյունավետ պաշտպանության հնարավորությունների վերաբերյալ իրավաբանական խորհրդավորության տրամադրումը.

3) արագ արձագանքման շրջանակներում անհետաձգելի այցերի իրականացումը, այդ թվում՝ ազատությունից զրկման վայրեր, ներառյալ՝ ձերբակալված և կալանավորված անձանց պահելու վայրեր, քրեակատարողական հիմնարկներ, կայազորային կարգապահական մեկուսարաններ, հոգեբուժական կազմակերպություններ, ազատությունից զրկված անձանց տեղափոխելու համար նախատեսված տրանսպորտային միջոցներ և այլն.

4) «Մարդու իրավունքների պաշտպանի մասին» սահմանադրական օրենքով նախատեսված դեպքերում Պաշտպանի՝ դատարան ներկայացվող հայցերի նախապատրաստումը.

5) Հայաստանի դեմ Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարան ներկայացված գանգաւորներով որպես երրորդ կողմ ներգրավման, ինչպես նաև Հայաստանի դեմ Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի վճիռների կատարման փուլում Պաշտպանի ներգրավման գործընթացին մասնակցությունը:

Մարդու իրավունքների պաշտպանի՝ Սահմանադրությամբ և «Մարդու իրավունքների պաշտպանի մասին» սահմանադրական օրենքով վերապահված, ինչպես նաև նախատեսվող նոր լիազորությունների լիարժեք ու արդյունավետ իրականացումն ապահովելու նպատակով 2026-2028 թվականներին նախատեսվում է Պաշտպանի աշխատակազմում կատարել կառուցվածքային փոփոխություններ:

2016 թվականի հունվարի 1-ից պաշտոնապես ուժի մտնող կայուն զարգացման 2030 օրակարգում ներառված՝ **Միավորված ազգերի կազմակերպության կայուն զարգացման 17 նպատակները**, որոնք ընդունվեցին աշխարհի երկրների առաջնորդների 2015թ. սեպտեմբերի ՄԱԿ-ի պատմական գագաթնաժողովի ժամանակ: Այդ նպատակները, ի թիվս այլնի, ներառում են ամուր առողջությունը և բարեկեցությունը (3-րդ նպատակ), բոլորի

համար ներառական ու համապատասխան որակյալ կրթությունը և ողջ կյանքի ընթացքում ուսման հնարավորությունների խթանումը (4-րդ նպատակ), կանանց և տղամարդկանց միջև հավասարության ապահովումը (5-րդ նպատակ), ջրի ու սանիտարական պայմանների հասանելիությունը և դրանց կայուն ձևով կառավարումը (6-րդ նպատակ), կայացած, ներառական և կայուն տնտեսական աճի, լիարժեք և արտադրողական զբաղվածության և բոլորի համար արժանապատիվ աշխատանքի խթանումը (8-րդ նպատակ), էսաղաղություն, արդարություն և ամուր հաստատություններ (16-րդ նպատակ), Գործընկերություններ հանուն նպատակների (17-րդ նպատակ) և այլն:

Հաշվի առնելով, որ կայուն զարգացման նպատակներն ուղղված են մարդու հիմնական իրավունքների և ազատությունների երաշխավորմանը հասարակական կյանքի տարբեր ոլորտներում՝ դրանք բովանդակային առումով ներառվում են նաև Մարդու իրավունքների պաշտպանի ինստիտուտի գործունեության շրջանակներում՝ հիմք ընդունելով վերջինիս լայն մանդատը, ինչպես նաև կոնվենցիոն կարգավիճակները: Ավելին, Պաշտպանի՝ երկրում մարդու իրավունքների և ազատությունների վիճակը գնահատող տարեկան հաղորդումներն ու զեկույցները հանդես են գալիս իբրև կայուն զարգացման նպատակների իրագործման գնահատման օբյեկտիվ ցուցիչներ:

2. ԾԱԽՍԱՅԻՆ ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ

Գերակա ծախսային ուղղությունները ՄԺԾԾ ժամանակահատվածի համար՝ (ըստ գերակայությունների նվազման)	Հիմնավորումներ
Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության ծառայությունների տրամադրում	Նշված ծրագրերի միջոցով ապահովվում է ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմի բնականոն գործունեությունը
ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմի տեխնիկական հագեցվածության բարելավում	

3. ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԵԼԻՔ ԾԱԽՍԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԸ

3.1. Պարտադիր և հայեցողական ծախսերը

1) Պարտադիր ծախսերին դասվող միջոցառումներ:

ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմի կողմից իրականացվում են պարտադիր ծախսերին դասվող հետևյալ 2 միջոցառումները՝

1. **Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության ծառայությունների տրամադրում,**
2. **ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմի տեխնիկական հագեցվածության բարելավում:**

Դասիչը		Միջոցառման անվանումը	Պարտադիր կամ հայեցողական պարտավորությունների շրջանակը ¹	Պարտադիր պարտավորության շրջանակներում գործադիր մարմնի հայեցողական իրավասությունների շրջանակները	Պարտադիր կամ հայեցողական պարտավորությունը սահմանող օրենսդրական հիմքերը
Ծրագիր	Միջոցառում				
Պարտադիր ծախսերին դասվող միջոցառումներ, այդ թվում՝					
1060	11001	Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության ծառայությունների տրամադրում	Մարդու իրավունքների պաշտպանության հարցերին վերաբերող բողոքների քննարկում, որոշումների ընդունում, մշտադիտարկում, մարդու իրավունքներին վերաբերելի խնդիրների լուսաբանում և հանրային իրազեկում, օրենսդրության կատարելագործում, միջազգային համագործակցություն և այլն:	Աշխատակազմի հաստիքների առավելագույն թիվը, էներգետիկ, կոմունալ, կապի գծով ծախսեր, գործուղումների գծով ծախսեր	«Մարդու իրավունքների պաշտպանի մասին» ՀՀ սահմանադրական օրենքի 8-րդ հոդված
	31001	ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմի տեխնիկական հագեցվածության բարելավում	ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատանքային պայմանների բարելավման համար վարչական սարքավորումների ձեռքբերում		«Մարդու իրավունքների պաշտպանի մասին» ՀՀ սահմանադրական օրենքի 8-րդ հոդված

3.2. Գոյություն ունեցող ծախսային պարտավորությունները

ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմի՝ «Հայաստանի Հանրապետության 2025 թվականի պետական բյուջեի մասին» ՀՀ օրենքով հաստատված և 2026-2028 թթ. միջնաժամկետ ծախսային ծրագրով և 2026 թվականի բյուջետային հայտով ներկայացվող ծախսային պարտավորություններն են **1060 «Մարդու իրավունքների պաշտպանություն» ծրագրի շրջանակում իրականացվող 11001 «Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության ծառայությունների տրամադրում» և 31001 «ՀՀ**

մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմի տեխնիկական հագեցվածության բարելավում» միջոցառումները:

ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմի կողմից իրականացվող 1060 «Մարդու իրավունքների պաշտպանություն» ծրագրի շրջանակում գոյություն ունեցող ծախսային պարտավորությունների գծով ծախսային խնայողությունների վերաբերյալ առաջարկություններ չկան:

3.3. ՆՈՐ ՆԱԽԱՁԵՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմի կողմից 2026-2028 թվականների համար նոր նախաձեռնություններ չեն ներկայացվել:

4. ՈՉ ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԱՐԲՅՈՒՐՆԵՐԻՑ ՍՊԱՍՎՈՂ ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐԸ

ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմը ոչ բյուջետային աղբյուրներից սպասվող եկամույններ չունի:

5. ՏԱՐԱԾՔԱՅԻՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԱՌՆՉՎՈՂ ԾՐԱԳՐԵՐԸ/ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԸ

ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմն ունի 5 մարզային ստորաբաժանումներ՝ Գյումրի, Գավառ, Կապան, Վանաձոր և Իջևան քաղաքներում:

6. ՄԻՋՈՒՈՐՏԱՅԻՆ (ԽԱՉՎՈՂ) ԲՆՈՒՅԹԻ ԱՌԱՆՁԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻՆ ԱՌՆՉՎՈՂ ԾՐԱԳՐԵՐԸ/ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԸ

7. ԱՐՏԱՔԻՆ ԱՐԲՅՈՒՐՆԵՐԻՑ՝ ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵԻ ԽՈՂՈՎԱԿՆԵՐՈՎ ՍՏԱՅՎՈՂ ՎԱՐԿԵՐԻ ԵՎ ԴՐԱՄԱՇՆՈՐՀՆԵՐԻ ՀԱՇՎԻՆ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԵԼԻՔ ԾՐԱԳՐԵՐԸ/ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԸ

Արտաքին աղբյուրներից՝ պետական բյուջե ստացվող վարկերի և դրամաշնորհների հաշվին իրականացվելիք ծրագրեր/միջոցառումներ չեն ներկայացվել/նախատեսվել:

8. ՄԺԾԾ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԻ ԱՄՓՈՓՈՒՄ

ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմը «Մարդու իրավունքների պաշտպանություն» ծրագրով 2026-2028 թվականների համար բյուջետային աղբյուրներից ներկայացրել է հայտ՝ համապատասխանաբար 612031.8 հազար, 614826.2 հազար և 618483.3 հազար դրամի չափով:

9. ՀԱՅՏԻ ՀԵՏ ԿԱՊՎԱԾ ՌԻՍԿԵՐԸ

2026-2028 թթ. միջնաժամկետ ծախսային ծրագրով ներկայացվել են ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմի բնականոն գործունեության ապահովման հետ կապված ծախսերը, որոնք հաշվարկվել են նախորդ տարիներին կատարված փաստացի ծախսերին և շարունակական ծախսերի գծով հաստատված նորմատիվներին համապատասխան:

Ռիսկի նկարագրությունը	Երևույթի հանդես գալու հավանականությունը ²	Հնարավոր ազդեցությունը և նպատակների արդյունքային ցուցանիշների վրա	Ռիսկի կանխման/ հաղթահարման հնարավոր ուղիները
Գրավոր և բանավոր դիմում-բողոքների շարունակական աճ	2	Առկա ռեսուրսներով դրական լուծում ստացած գործերի տեսակարար կշռի նվազում	Աշխատակազմի կարողությունների հզորացում և համարժեք ռեսուրսների տրամադրում, ինչը թույլ կտա գործնականում իրականացնել քաղաքացիների իրավունքների առավել արդյունավետ պաշտպանություն՝ ապահովելով նրանց իրավունքների ենթադրյալ խախտումների դեպքում Պաշտպանի աջակցությունը ստանալու հնարավորությունը:

² Ներկայացնել 1-5 թվանշանով, որտեղ 1 թվանշանը ենթադրում է առավել բարձր հավանականություն